

Adetlerimiz

MAKTAW, MAYTAP- MISKIL, KARGAW, TAKMAK

a) MAKTAW. "Maktawlı Kız Toyda... rır"

Halkımız daima başka milletler men temaska kelgeni üşin bolsa kerek karşısında tabılgan vaziyetlerge köre davrangandır. Bo bir yönden halkımızın karakter bolışın köstere: başka bir yönden ise, onın durumlarga köre "diplomat" bolmasın, kerekkende maktagandır.

"Maktamak" kelimesin anlamını "makta" tamırından karamak kerek. Bo kelime şiir sanatından konuşma tiline kîrgendir. Karañız, şimdî sizge Cem Dilçin'in bek kıymetli "Örneklerle Türk Şiir Bilgisi" (Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983) başlıklı kitabından birkaç örnek beriyik: "Makta" beytine imza beyti denir." (s. 106); "Gazelin son beytine makta (kesme yeri)". (s. 107); "Kasindenin son beytinin adı makta'dır" (s. 123); "FAHRİYE şairlerin kendilerini övmek için yazdıkları şiirlere denir. (...) Bunun dışında ayrı bir nazım biçimiyle ya da gazelin makta beytine şair fahriye söyleyebilir". (s. 266). Bergen misallerimizden köringenindiy şiir sanatında, bîrsi özün maktap yazgan mısralarga makta dep ayıla. Bo kelimenin Türkçesi "övmek" tır, ama "maktamak" şeklinde Yeni Tarama Sözlüğü'nde bardır (s.153).

Dobruca Tatarcasında bo kelime bek kullanılıp kelgendir. Bîraz ewel yazganimızday "Maktawlı kız toyda... kaşırır" degen aytıwda halkımız "maktawnın" ne kadar dürüst bolganına dair en isabetli bir örnektir. Şimdî folklorımızdan örnekler beriyik:

"Ka ka etermen,
Kakay berseñ ketermen,
Canaşa köygeşi seni
maktay, maktay ketermen!"

"Bek maktaylar şo kızını, köriyik kayday" (BOZTORGAY,

Halkımız maktamaknı bek bilgendir ama şunday durumlar da bile tuymay kalasın aytilgan sözler “maktaw” ve ya “maytap” bolganın. Bo işni aru becermek üşün zekilik ister.

b) MAYTAP-MISKIL: “*Mıskılınnı püskül et, tak başña. Şetlewuknı küydürüp cak kaşña.*”

Hergünkı hayatımızda halkımız konuşma esnasında maytap-miskıl tolı sözlernı kullarıp özın becerikligini, hazır cevaplılığını, kerekkende taşnı “kedigine” ketirmesın bilgendir. Tarih boyunca, uzmanların araştırmalarına köre her milletin özine ait miskıl-maytabı bardır E.T. A. Hoffman’ın körişine köre Kuzey (Nord) ve Akdeniz insan tiplerin miskılları ve maytapları arasında balaban farklılıklar bardır diy. Tabii ke bo fikirge bız bir de Müslüman Türki ulusların miskıllama, yada maytapka alma colların ilave etsek ayrılıklar, farklar taa net körine. Bilingenındiy Türklük dünyasının kuvvetli simalarından birsi bek aytıwlı Nasreddin Hocamızdır. Ama bo başka bir araştırmamızın konusu bolacak. Şimdı bo yönde Dobruca Tatarlarının folklorından güzel örnekler beriyik:

“Ah, degende akciger, nefes kaplay

Yaman keskın tılın bar, bizdiy saplay.

Aşadan kelgen bir kişı cımırta sata

Kız almaga malı yok şalım sata.

Bızmen bızlep aytarman, inemen tüyrep

Gene maga kelersın şarığıñ süyrep.”

Maytaplı-miskıllı konuşmalar Dobruca Tatarları arasında bek bilingen bir üsüldür.

c) KARGAW: “*Penciremde birew bar, Mewlam coysın, Üy töbeden taş tüşüp myıñ oysın.*” (BOZTORAY, s. 218)

Biraz ilerde yazganımızday insanın hisleri dereceli bolıp “maktaw, maytap miskıldan” sonra “kargawga” keldik. Bo tür ayrularda, nefret, kızgınlık en yüksek derecege kelip sögünüşlerge yaklaşıdır. Bo meselege dair karañız Prof. Petrev Boratav “100 Soruda Türk Halk Edebiyatı” başlıklı